

Blagoje Bersa i duhovna glazba

Stotinu godina navršit će se 21. prosinca 1973. od rođenja hrvatskog glazbenika BLAGOJA BERSE (Dubrovnik 1873. — Zagreb 1934.), koji je posebice svojim skladateljskim opusom — naročito glazbenom dramom *Oganj* (Beč 1905—1906, praizvedba u Zagrebu 12. siječnja 1911.) — označio stvarni početak hrvatske glazbene Moderne. Postavši tako njezinim začetnikom a potom i promicateljem, Bersa je svojim stvaralačkim djelom markantno obilježio zaista novu stranicu tijekom hrvatske glazbene misli.¹

Među njegovim djelima s raznih glazbenih područja (3 opere, više orkestralnih skladbi s najpoznatijom *Sunčana polja*, brojni opusi za glasovir, izvanredna zborna *Tri pejzaža [Mjesečina, Jesen, Prvi snijeg]*, mnogo solo-popjevaka na hrvatskom, njemačkom, talijanskom i francuskom jeziku) ima i stanoviti broj onih duhovnog karaktera. Neke od njih nastale su do god. 1900², ali ih je dosta i za 2-gl. ženski zbor uz orgulje iz god. 1916., kada je Bersa — za svog odužeg boravka u Beču (1903—1919) — neko vrijeme djelovao kao orguljaš i zborovođa u Stiftskirche, maloj crkvi koju su u najam bili uzeli Hrvati koji su tada živjeli u Beču.³ Na žalost, svima njima zajednička je sasvim skromna umjetnička vrijednost: one ranije isključivo su manje-više studijskog karaktera, a ove iz g. 1916. rađene su bez većih pretenzija i s očitom namjerom da jedino posluže kao trenutačna literatura (ženskom) zboru koji je Bersa vodio. Neke od njih ostale su i nedorađene⁴ — a sve zajedno su zanimljive kao dokumentacijski prilog za potpunije spoznavanje skladateljskog lika njihova stvaralca, a ne kao glazba koju bi vrijedilo oživjeti.⁵ I da nema idućeg (i zadnjeg) Bersina priloga ovom području glazbenog izražavanja, sasvim je sigurno da ne bi imalo smisla posebno se baviti ovom našom temom.

Taj Bersin svake pozornosti vrijedan prilog nastao je tri godine kasnije (1919) kao jedan od rezultata rada za izdavačku kuću Édition Slave koju je tada vodio Splitsanin M. Obuljen te svojim izdanjima mnogo zadužio i hrvatsku i uopće slavensku glazbu. Bersa je načinio vrlo spretne harmonizacije hrvatskih božićnih napjeva, i to za glasovir dvoručno.⁶ Odabrao je pretežno one poznatije melodije, ali je upotrijebio i neke danas već zaboravljene (*Radosna je nam ura, Istom poče...*) i očito s područja njegove uže domovine (Dalmacija). Makar ih je svjesno protkao prihvatljivim harmonijskim izrazom i ostvario glasovirskom fakturam, dostupnom širokom krugu ljubitelja tonske umjetnosti, svoju intervenciju on nije lišio stanovitih osebujnosti koje ni danas nisu ništa izgubile na privlačnosti. Pa premda će ih svatko,

tko bude izvodio te harmonizacije, sâm lako zapaziti, nije na odmet upozoriti, npr., na diskretnu i profinjenu primjenu imitacije u jednoj od njih (*Oj Betleme, grade!*), na prividno krivi akord na 4. doba u 1. taktu u drugoj (*Djetešce nam se rodilo: harmonija subdominantnog karaktera*)⁷, na stavljanje prvih dviju nota napjeva *U se vrime godišta* u nepotpuni takt kako bi svršetak došao na prvo (teško) doba takta i sl. Sve to, s ostalim (nеспomenutim) zahvatima, učinilo je (ponavljamo) ove harmonizacije zanimljivima u tolikoj mjeri da se — zbog nedostupnosti izdanja iz g. 1919 — pitanje njihovog ponovnog objavljivanja postavilo nekako samo od sebe to više, što je — koliko je poznato — to po redu zaista drugo.⁸ Njime se ne želi jedino obilježiti stota obljetnica skladateljeva rođenja, nego se zainteresiranima želi pružiti za score blagdane prikladna literatura, namijenjena kao u vrijeme nastanka isključivo tzv. kućnom muziciranju. Jer ona zaista zavređuje da i u naše vrijeme ponovno zazvuči i kao dokument Bersina odnosa prema ovoj i ovakvoj vrsti glazbenog izražavanja i kao primjer uvijek žive i svježije glazbene literature, ostvarene jednostavnim ali umjetnički neposrednim glazbenim izrazom.

BILJEŠKE

¹ Više o Bersinu životu i radu vidi u monografiji M. Kuntarić, *Blagoje Bersa*, Zagreb 1959, izd. JAZU.

² To su *Ave Maria* za sopran i tenor solo uz orgulje (1895), *Stabat Mater* za sole, mješ. zbor i orkerstar (nedovršena i u glasovirskom izvatku, 1898), *Inno quaresimale* za mješ. zb. (1899) i *Nun lobet Herrn in seinen Knecht* za mješ. zb. (klauzurna B. radnja na završnom ispitu 1899, kako sam skladatelj zapisa na izvorniku: »Klausen-Arbeit Wiener Conservatorium Schlussprüfung«).

³ Evo im naslova: *Sakramentu dakle...*, *Sa nebesa sad će doći* (s datumom 8. 5. 1916), *O blagi Bože, ljubav moja* (samo zbor) i *Duhovi (Danas slavno)*, 6. 6. 1916.; orguljska pratnja za drugu polovicu skladbe nedostaje.

⁴ Vidi zadnju rečenicu prethodne bilješke.

⁵ Ovaj dojam podupire i nesporna glazbena akcentuacija pjesničkog teksta (npr. *Sa nebesa...*, *Duhovi [Danas slavno]*).

⁶ Potpuni naslov (s naslovne stranice tiskanog primjerka) glasi: *Jugoslavenske božićne pjesme* (za klavir dvoručno) Blagoslav Bersa. — Pridjev »jugoslavenski« očito je dodan u oduševljenju za tada tek nastalu državu, premda je jasno da su napjevi isključivo s hrvatskog teritorijalnog područja. Što se, pak, tiče autorova imena, ono je bilo tadašnji privremeni rezultat skladateljeva traženja što bolje hrvatske zamjene talijanskog oblika Benito (kako je ono stvarno glasilo), a koje je on nešto kasnije fiksirao na Blagoje.

⁷ Vidi isti slučaj i na 2. doba u 1. taktu harmonizacije *O pastiri*.

⁸ U međuvremenu, naime, to djelce ne samo što nije bilo tiskano nego nije ni ušlo u popis Bersinih djela u citiranoj monografiji M. Kuntarić.